

Βίοι & Πολιτείες

του '40 είναι μια φρικτή περίοδος στην ιστορία της μουσικής. Μιλάμε για δύο εγκληματίες, δύο δικτάτορες που με έναν τρόπο πράγματι αγαπούσαν τη μουσική, κάτι που οπωσδήποτε είναι δυσάρεστο. Ειδικά στην περίπτωση του Χίτλερ, το κριτήριό του όσον αφορά τη μουσική που προτιμούσε, δεν ήταν απαραίτητως για τα σκουπίδια. Όταν διατύπωνε απόψεις για τους συνθέτες που του άρεσαν, όπως ο Βάγκνερ, ήξερε τι έλεγε. Ετσι τα πράγματα ήταν πολύ επικίνδυνα για τους μουσικούς. Στο μεταξύ, όμως, εκείνη η περίοδος ήταν δύσκολη και για έναν ακόμη λόγο: η Ιστορία έτρεχε πιο γρήγορα στη διάρκεια του 20ού αιώνα, η ανάδυση της μαζικής κουλτούρας δεν ευνοούσε την κλασική μουσική, οι συνθέτες αισθάνονταν πως η εποχή τους ξεπερνάει, αισθάνονταν απειλημένοι – και ξαφνικά έχεις τον Ρίχαρντ Στράους να διευθύνει στο Μπαϊρόιτ και ο Χίτλερ τον προσεγγίζει, του λέει πως θέλει να συμμετέχει στη μουσική ζωή της Γερμανίας και ο Στράους κολακεύεται. Επειτα ο Σοστακόβιτς στη Σοβιετική Ένωση είχε μια πολύ περίεργη σχέση με τον Στάλιν. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να μιλήσουμε με βεβαιότητα για το τι συνέβαινε. Άλλοτε ο Σοστακόβιτς έμοιαζε να δουλεύει για το σύστημα, άλλοτε έμοιαζε να το πολεμάει. Του Στάλιν άλλο-

τε του άρεσε η μουσική του Σοστακόβιτς, άλλοτε τον εξόργιζε, άλλοτε αδιαφορούσε εντελώς. Γενικά οι συνθέτες στη Σοβιετική Ένωση ποτέ δεν ήξεραν πού στέκονταν. Τη μια στιγμή τους θεοποιούσαν, την επόμενη τους κατέστρεφαν. Αυτό μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο στην τρέλα, και πρέπει να παραδεχτούμε πως ήταν θαύμα που κάτω από τέτοιες συνθήκες συνέχιζαν να εργάζονται και να δημιουργούν. Μπορεί όλα τα έργα που έγραψαν εκείνα τα χρόνια να μην είναι σημαντικά, αλλά συνέθεσαν και αριστουργήματα. Μερικές φορές καταδικάζουμε τη στάση τους, αλλά η αλήθεια είναι ότι δεν μπορούμε πραγματικά να φανταστούμε πώς πρέπει να ήταν να προσπαθείς να ζήσεις σαν καλλιτέχνης εκείνα τα χρόνια».

Η άνοδος του ναζισμού και η επικράτηση αργότερα του σοβιετικού ολοκληρωτισμού φρέναραν μεν την εξέλιξη της μουσικής στην Ευρώπη, είχαν όμως κι ένα άλλο αποτέλεσμα: πολλοί Ευρωπαίοι συνθέτες αναζήτησαν καταφύγιο και δημιουργική διέξοδο στις ΗΠΑ.

«Ήταν τεράστιο δώρο ο ερχομός τόσοσων ταλαντούχων ανθρώπων, οι οποίοι έγραψαν μουσική εδώ, δίδαξαν και μετέδωσαν την πείρα τους σε νέους συνθέτες. Η παρουσία και η δουλειά τους συνδέεται άμεσα με τον πλούτο της αμερικανικής

Μπιόρκ

«Σου αρέσει ο Στόκχαουζεν, αλλά δεν το ξέρεις»

«Κάποιος που ακούει Μπιόρκ, Radiohead ή Sonic Youth, ίσως δεν γνωρίζει πως η μουσική τους φέρει μεγάλες επιρροές από κλασικούς συνθέτες. Αν το μάθει, μπορεί και να αναζητήσει τα έργα τους», λέει ο Ρος. Τι είδους επιρροές πρέπει να αναζητήσω όταν ακούω Radiohead; «Ο κιθαρίστας του γκρουπ, ο Τζόνι Γκρίνγκουντ, είναι μεγάλος φαν του Μεσιάν, και αυτό είναι φανερό στην αλληλουχία των συγχορδιών που επιλέγει. Επίσης διακρίνεται η επιρροή συνθετών της μεταπολεμικής αβάν γκαρντ, όπως ο Πεντερέσκι. Κι όσο για την Μπιόρκ, μεγάλωσε ακούγοντας Κέιτς και Στόκχαουζεν». Αρα, εφόσον μου αρέσουν τα κομμάτια της, μου αρέσει ήδη ο ήχος του Στόκχαουζεν; «Ακριβώς».

Κάρλχάιντς Στόκχαουζεν

Ο Τσάρλι Πάρκερ ήταν μεγάλος θαυμαστής του Στραβίνσκι, ο οποίος με τη σειρά του αγαπούσε τη μουσική του Bird

μουσικής μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Και δεν ήταν πάντα εύκολη η ζωή γι' αυτούς στην Αμερική. Όταν έφτασε ο Μπάρτοκ στη Νέα Υόρκη ήταν πάμφτωχος, ο Σένμπεργκ ποτέ δεν ένοιωσε

άνετα, ο Στραβίνσκι τα κατάφερε πολύ καλύτερα – εξελίχτηκε σε ένα είδος ποπ ινδάλματος. Ήταν πολύ καλός στην επικοινωνία, ευπροσάρμοστος, με έναν τρόπο αμερικανοποίησε τον εαυτό

του. Κι έπειτα υπάρχουν άλλοι, όπως ο Κουρτ Βάιλ, που έγραψε μουσική για το Μπρόντγουεϊ. Φτάνοντας εδώ ακολούθησαν διαφορετικούς δρόμους και η επιρροή τους άγγιξε πολλούς μουσικούς και πολλούς χώρους».

Η εποχή μας ευνοεί την κλασική μουσική;

«Νομίζω πως διανύουμε μια καταπληκτική εποχή όσον αφορά τόσο τη σύνθεση έργων κλασικής μουσικής όσο και τη διάδοσή τους. Περισσότεροι άνθρωποι από οποιαδήποτε άλλη στιγμή στην ιστορία του κόσμου ακούνε, γνωρίζουν και αγαπούν την κλασική μουσική. Μπορεί τα μέσα ενημέρωσης να μην αφιερώνουν τόσο χώρο όσο παλιότερα στην κλασική μουσική, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως έχει πάψει να είναι δημοφιλής. Ακριβώς το

αντίθετο συμβαίνει. Στις ΗΠΑ έχουμε περισσότερες συναυλίες, όπερες και ορχήστρες από ποτέ. Κι έπειτα, εκτός από το ευρωπαϊκό και το αμερικανικό κοινό, υπάρχουν η Κίνα και άλλες χώρες της Ασίας, όπου το ενδιαφέρον για την κλασική μουσική είναι τεράστιο.

Εχουμε συνηθίσει να βλέπουμε τον 19ο ως τον χρυσό αιώνα της κλασικής μουσικής, αλλά ξεχνάμε πως τότε ελάχιστοι άνθρωποι είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν συναυλίες και οι περισσότεροι από αυτούς ζούσαν στην Ευρώπη και λιγότεροι στην Αμερική. Συντελείται μια τεράστια αλλαγή. Νομίζω πως στον αιώνα μας θα δούμε να αναδύονται σπουδαίοι συνθέτες από χώρες εκτός της Ευρώπης και των ΗΠΑ».

katoiko@enet.gr

«Θυμάμαι κάτι λίγα από το Πάτερ Ημών»

Ο Αλεξ Ρος, που εργάζεται ως κριτικός μουσικής για το περιοδικό «New Yorker», μεγάλωσε ακούγοντας φανατικά και αποκλειστικά κλασική μουσική. «Ήμουν περίπτωση», παραδέχεται ο συγγραφέας, που την περίοδο των σπουδών του στο Χάρβαρντ ήταν παραγωγός μιας εκπομπής κλασικής μουσικής στον φοιτητικό ραδιοφωνικό σταθμό. «Τότε άρχισα και να ανοίγωμαι σε άλλα ήδη. Ξεκίνησα με free jazz και χάρη στους άλλους παραγωγούς γνώρισα την πανκ ροκ σκηνή. Τα πρώτα άλμπουμ που αγόρασα ήταν των Sonic Youth και των Pere Ubu». Πολλά χρόνια νωρίτερα, είχε έρθει σε επαφή και με τους βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους: «Όταν ήμουν παιδί, έψελνα στην ελληνορθόδοξη εκκλησία. Η μητέρα μου είναι Ελληνίδα, κόρη μεταναστών», με ενημερώνει. «Ελληνικά δεν μιλάω, αλλά θυμάμαι κάτι λίγα από το Πάτερ Ημών».

Ιγκόρ Στραβίνσκι

Το playlist του 20ού αιώνα

- 1 Schoenberg, Berg, and Webern, «Pieces for Orchestra», Levine/Berlin Philharmonic (DG/ArkivMusik.com)
- 2 Stravinski, «Rite of Spring», «Petrouchka», Stravinski/Columbia Symphony (Sony)
- 3 Bartok, «Concerto for Orchestra and music for Strings, Percussion, and Celesta», Reiner/Chicago Symphony (RCA)
- 4 Sibelius, Symphonies Nos. 4-7, Karajan/Berlin Philharmonic (DG)
- 5 Britten, «Peter Grimes», Davies/Royal Opera House (Philips)
- 6 «Copland the Populist», Tilson Thomas/San Fransisco Symphony (RCA)
- 7 Shostakovich, Symphonies Nos. 5 and 9, Bernstein/New York Philharmonic (Sony)
- 8 Messiaen, «Quartet for the End of Time», Tashi (RCA)
- 9 Ligeti, «Atmospheres» and «Lontano», Nott / Berlin Philharmonic (Teldec)
- 10 Reich, «Music for 18 Musicians» (ECM)